

ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา
LEADERSHIP ACCORDING TO PRINCIPLES OF THE SANGAHA VATTHU 4
UNDER THE EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 6, CHACHOENGSAO PROVINCE.

พระมหาธนภุต อาภสฺสโร (เทพอำนวยผล)
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Thanakrit_ _@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ ๑) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะผู้บริหาร รองผู้บริหารและครู จำนวน ๒๒๒ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (t-test) และ(One-way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ผลการศึกษวิจัยพบว่า

๑. ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านอัตตจริยา คือการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ รองลงมา คือ ด้านสมานัตตตา คือ การวางตนให้เหมาะสม ด้านปิยวาจา คือ การพูดคุยด้วยคำสุภาพ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านทาน คือ การให้ การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อแก่ผู้อื่น ตามลำดับ

๒. เปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามความคิดเห็นของผู้บริหารรองผู้บริหารและครู พบว่าเมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งประสบการณ์ รองผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักธรรมสังคหวัตถุ พบว่า ควรมีการวิจัยศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในยุคปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ และควรศึกษาเรื่องประสิทธิภาพในการพัฒนาภาวะผู้นำต่างๆ เพื่อจะได้ทราบระดับประสิทธิภาพในการพัฒนาภาวะผู้นำว่าอยู่ในระดับใด

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, สังคหวัตถุ ๔

ABSTRACT

The present study consisted of three main objectives, namely, 1) to study the Leadership According to Principles of The Sangaha Vatthu 4 Under The Educational Service Area Office 6, Chachoensao Province. 2) to study and compare the Leadership According to Principles of The Sangaha Vatthu 4 Under The Educational Service Area Office 6 and 3) to explore problem Threats and guidelines on the Leadership According to Principles of The Sangaha Vatthu 4 Under The Educational Service Area Office 6. The questionnaire was used to collect data from the director, vice directors and Teachers, Totaling 222 people. Data were analyzed by using statistical techniques such as frequency, percentage, mean, and standard deviation, t-test, One-Way ANOVA, by set statistical significance at 0.05 level.

The study findings revealed that:

1. The overall leadership According to Principles of The Sangaha Vatthu 4 Under The Educational Service Area Office 6, Chachoensao Province, was at a high level. When considering each aspect, it could be seen that the mean score of the Atthacariya aspect was the performing actions that are useful to other people was at a high level. while the mean scores of the psychological aspect, the Samanattata aspect was the behaving equitably toward all people, the Piyavaca aspect was the speaking words that are polite, and the aspect was at a lowest level, the Dana aspect was the giving, sacrificing and sharing his own things with others, respectively.

2. The comparison the Leadership According to Principles of The Sangaha Vatthu 4 Under The Educational Service Area Office 6, Chachoensao Province, by considering from personal factor by opinion of the director, vice directors and Teachers. The hypothesis testing showed the vice directors and Teachers who were different in ages, genders, educational backgrounds, positions and experience, no differences with opinion about the Leadership According to Principles of The Sangaha Vatthu 4 Under The Educational Service Area Office 6 in 4 aspects with statistical significance at 0.05 level.

3. Regarding recommendations on development of the leadership According to Principles of The Sangaha Vatthu 4 Under The Educational Service Area Office 6, Chachoensao Province. Should research the opinion of the director and teachers about the Leadership According to Principles of The Sangaha Vatthu 4 Under The Educational Service Area Office 6 in the era or educational reform in the High School Under The Educational Service Area Office 6, Chachoensao Province, There should study the effect factor to the development of the leadership According to Principles of The Sangaha Vatthu 4 and should study efficacy of the different development of the leadership According to Principles of The Sangaha Vatthu 4 for understanding the level of the development of the leadership.

Keyword : leadership, Sangaha Vatthu 4.

บทนำ

ในการบริหารงานภายในโรงเรียนนั้น ผู้บริหารเป็นผู้ผลักดันให้เกิดการปฏิบัติงาน การจัดการเรียนการสอนของครู จะต้องสอดคล้องกับแนวทางอุดมการณ์ทางการศึกษาของชาติ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ จากเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้มีการจัดระบบการศึกษาใหม่ให้มีมาตรฐาน และมีการประกันคุณภาพการศึกษานอกจากนั้นยังกำหนดให้องค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษากำหนดมาตรฐานวิชาชีพพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒^๑ ได้กล่าวถึงการบริหารงานต้องเป็นไปอย่างโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ส่วนคุณสมบัติของผู้บริหารที่ดีนั้นจะต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพเพื่อความสำเร็จในการบริหารจัดการของสถานศึกษาและการจัดการศึกษา สิ่งที่สำคัญคือ ต้องมีคุณธรรม จริยธรรม และมีภาวะผู้นำตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักคุณธรรมและศีลธรรมของพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อสังคมไทย คือ การศึกษาในระบบพุทธเป็น “วิทยาศาสตร์ประชาชน” นิยามของวิทยาศาสตร์ คือ เป็นความรู้สาธารณะ (public knowledge) สามารถเข้าพิสูจน์ได้ด้วยตนเองว่าอะไรจริง อะไรไม่จริง สำหรับความรู้ที่ไม่เป็นสาธารณะไม่ใช่วิทยาศาสตร์แต่เป็นอาถรรพเวทพระพุทธศาสนาทำลายตลอดเวลาว่าให้ทุกคนมาพิสูจน์ได้ด้วยการปฏิบัติด้วยตนเอง ว่าได้ผลจริงหรือไม่ จึงกล่าวว่าพุทธเป็นวิทยาศาสตร์ประชาชน การเลือกหลักธรรมมาปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายว่าการจะเป็นนักบริหารที่เก่งและดี เราควรปฏิบัติธรรมอะไรบ้าง เพื่อตอบคำถามนี้ เราต้องทราบก่อนว่าภาวะผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่อะไร ซึ่งภาวะผู้นำหมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ดังนั้น ผู้นำ ต้องมีหลักธรรมหรือนำธรรมะข้อใดข้อหนึ่งมาเป็นแนวทางปฏิบัติ จึงจะสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้น บุคลากรในองค์กรจะทำงานเป็นทีมได้ดียิ่งขึ้น จะต้องมีความรู้ที่ดียิ่งกว่ากับดูแล ผู้นำที่ดีในทางธรรมสังคมไทยทุกวันนี้จำเป็นอย่างมากที่จะต้องใช้หลักธรรมในเรื่องของสังคหวัตถุ ๔ ให้มากๆ เพราะว่าเป็นหลักธรรมที่ช่วยเหลือเกื้อหนุนกันในสังคมเพราะสังคมต้องการเยียวยาจากบาดแผลแห่งความขัดแย้งซึ่งสังคหวัตถุมีอยู่ด้วยกัน ๔ ประการคือ

๑. ทาน รู้จักให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปัน
๒. ปิยวาจา รู้จักเจรจาอ่อนหวานคือกล่าวแต่วาจาที่สุภาพอ่อนโยน
๓. อตถจริยา รู้จักประพฤติสิ่งที่ประโยชน์แก่ผู้อื่น
๔. สมานัตตตา เป็นผู้มิตนเสมอคือไม่ถือตัวเย่อหยิ่งจองหองอวดดี

ผู้บริหารโรงเรียน จึงเป็นหัวใจสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพโดยตรง โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หรือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้น ถึงแม้ว่าจะมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล นับถึงปัจจุบันเป็นเวลา ๒๕๕๗ กว่าปีแล้ว แต่ทุกหลักธรรมยังคงทันสมัยอยู่เสมอ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องดำเนินชีวิตและแนวทางในการบริหารงานได้เป็นอย่างดี ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะหลักธรรมดังกล่าวเป็นความจริงที่สามารถพิสูจน์ได้ที่เรียกว่า “สัจธรรม” ปฏิบัติได้เห็นผลได้อย่างแท้จริงอยู่ที่เราจะนำหลักธรรมข้อใดมาใช้ให้เหมาะสมกับตัวเรามากที่สุด สำหรับนักบริหารก็มีหลักธรรมสำหรับยึดถือและปฏิบัติอย่างมากมาย เช่น สังคหวัตถุ แปลว่า วิธีสงเคราะห์ หมายถึง วิธีปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจคนอื่นที่ยังไม่เคยรักใคร่นับถือ หรือที่รักใคร่นับถืออยู่แล้วให้สนิทแนบยิ่งขึ้น พุดง่าย ๆ สังคหวัตถุ ก็คือ เทคนิควิธีทำให้คนรัก หรือมนต์ผูกใจคน นั่นเอง

^๑สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๓), หน้า ๒๕.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา

๒. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา

๓. เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีการดำเนินการวิจัย

๑. ประชากรทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร รองผู้บริหารและครูสอน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต ๖ จำนวน ๓ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร,โรงเรียนดัดดรุณีและโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎ์ มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น ๕๐๐ คน

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการสร้างและการหาตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๒.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ จากแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม ศึกษาตัวอย่างแบบสอบถามและนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับประชากรที่ศึกษานำตัวอย่าง จากนั้นจึงได้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อปรับปรุงแล้วจึงให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเหมาะสมของเนื้อหาเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมและนำไปแจกกับกลุ่มที่ใกล้เคียงกับประชากรกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๓๐ ชุด (Try out) จากนั้นมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๐๘ จากนั้นจึงได้นำไปแจกจริง และรวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์

๒.๒ ลักษณะของเครื่องมือสำหรับการแจกแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามกรอบของภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้ ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ๕ ด้าน ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ๕ ระดับ และตอนที่ ๓ ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

๒.๓ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

แบบสอบถาม (Questionnaire) มีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ คือ ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และหาความเที่ยงตรง (Validity) จากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม เมื่อปรับปรุงแก้ไขแล้ว จึงทำการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๐๘ และนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริง ที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

๓. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอน คือ ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรเพื่อเรียนผู้บริหารการศึกษา ขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำแบบสอบถามจำนวน ๒๒๒ ฉบับ ไปแจกแก่ประชากรที่เป็นผู้บริหาร รองผู้บริหารและครูสอน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จำนวน ๓ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร, โรงเรียนดัดดรุณีและโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมด จำนวน ๒๒๒ ฉบับ นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๔. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

มีขั้นตอนดังนี้ คือ การวิเคราะห์การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของคะแนนเป็น ๕ ระดับ รวมทั้งวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในการปรับปรุงด้านภาวะผู้นำของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการวิจัย

จากการวิจัย สรุปผลได้ดังนี้

ผลการวิจัยเพศหญิงมากที่สุดจำนวน ๑๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๕ เพศชาย จำนวน ๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๕ คน มีอายุต่ำกว่า ๓๐ ปี จำนวน ๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๑ มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๓๕ ปี จำนวน ๒๒ คน คิดเป็น ร้อยละ ๙.๙ และมีอายุระหว่าง ๓๖ - ๔๐ ปี จำนวน ๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๒ มีอายุระหว่าง ๔๑ - ๔๕ ปี จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๘ และมีอายุ ๔๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๔ มีการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน ๔๖ คนคิดเป็นร้อยละ ๒๕.๒ มีการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน ๓ คนคิดเป็นร้อยละ ๑.๔ ตำแหน่งรองผู้อำนวยการ จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๙ ตำแหน่งครูผู้สอน จำนวน ๒๒๐คน คิดเป็นร้อยละ ๙๙.๑ มีประสบการณ์ต่ำกว่า ๑๐ ปี จำนวน ๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๓ มีประสบการณ์ ๑๐-๒๐ ปีจำนวน๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๖ มีประสบการณ์มากกว่า๒๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๐๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๑

ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทราในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาของผู้บริหารและครู ทั้ง ๔ ด้าน พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ด้านทาน คือ การให้ การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อแก่ผู้อื่น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ ทุกข้อมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านทาน คือ การให้ การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อแก่ผู้อื่น อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

๒. ด้านปิยวาจา คือ การพูดคุยด้วยคำสุภาพอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๐ ทุกข้อมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านทาน คือ การให้ การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อแก่ผู้อื่น อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

๓. ด้านอัตถจริยา คือการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๘ ทุกข้อมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านอัตถจริยา คือการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

๔. ด้านสมานัตตตา คือ การวางตนให้เหมาะสม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๓ ทุกข้อมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านสมานัตตตา คือ การวางตนให้เหมาะสม อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

ผลการวิจัยจากการเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ ผลการเปรียบเทียบสรุปผลได้ดังนี้

เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ พบว่า ผู้บริหารและครูมีความเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทราทั้ง ๔ ด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ อายุ และ ขนาดโรงเรียน พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานเมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่การงานและประสบการณ์ทำงาน เพื่อนำไปสู่การตอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

๑. อายุ พบว่า รองผู้บริหารและครูสอนที่มีอายุ ต่างกัน มีผลต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รองผู้บริหารและครูสอนที่มีอายุ ต่างกัน มีผลต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทราในทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒. เพศ พบว่า รองผู้บริหารและครูสอนที่มีเพศ ต่างกัน มีผลต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน มีผลต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทราในทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ระดับการศึกษา พบว่า รองผู้บริหารและครูสอนที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีผลต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รองผู้บริหารและครูสอนที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีผลต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา ในทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔. ตำแหน่งหน้าที่การงาน พบว่า รองผู้บริหารและครูสอนที่มีตำแหน่งหน้าที่การงาน ต่างกัน มีผลต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รองผู้บริหารและครูสอนที่มีตำแหน่งหน้าที่การงาน ต่างกัน มีผลต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทราในทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕. ประสบการณ์ทำงาน พบว่า รองผู้บริหารและครูสอนที่มีประสบการณ์ทำงาน ต่างกัน มีผลต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทราโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รองผู้บริหารและครูสอนที่มีประสบการณ์ทำงาน ต่างกัน มีผลต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทราในด้านงาน แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการอภิปรายข้อมูลเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทราดังนี้

เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการศึกษาวิจัยการศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านทาน คือ การให้ การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อแก่ผู้อื่น ด้านปิยวาจา คือ การพูดคุยด้วยคำสุภาพ ด้านอรรถจริยา คือการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์และด้านสมานัตตตา คือ การวางตนให้เหมาะสม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูนวมการสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร)^๒ ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนเสสสะเวชวิทยาเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานครพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นางสาวพินัญบุหงา แสงศรีธรรมะกุล^๓ ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร แต่แตกต่างกันในด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ไม่ตรงกันโดยเรียงจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ๔ อันดับได้แก่ ด้านปิยวาจา ในระดับมากที่สุด ด้านทาน ด้านสมานัตตตา ด้านอรรถจริยามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

^๒ พระครูนวมการสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียน เสสสะเวชวิทยา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๕

^๓ นางสาวพินัญบุหงา แสงศรีธรรมะกุล “ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๕.

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ คงเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้เห็นถึงภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี และผลการวิจัยที่สะท้อนออกมาในรูปแบบนี้ เมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏผล ดังนี้

๑. ด้านทาน คือ การให้ การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อแก่ผู้อื่น อยู่ในระดับมากทุกข้อ ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านทาน อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

๒. ด้านปิยวาจา คือ การพูดคุยด้วยคำสุภาพอยู่ในระดับมากทุกข้อ ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านทาน คือ การให้ การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อแก่ผู้อื่น อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

๓. ด้านอัตถจริยา คือการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากทุกข้อ มีผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านอัตถจริยา คือการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

๔. ด้านสมานัตตตา คือ การวางตนให้เหมาะสม อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ มีผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านสมานัตตตา คือ การวางตนให้เหมาะสม อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

เปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทราจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑. เพศแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ความคิดเห็นของรองผู้บริหารและครู จำแนกตามเพศ ของผู้ตอบแบบสอบถาม มีความเห็นไม่แตกต่างกันซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒. อายุแตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทราผลการเปรียบเทียบพบว่า ความคิดเห็นของรองผู้บริหารและครู จำแนกตาม อายุ ของผู้ตอบแบบสอบถาม มีความเห็นไม่แตกต่างกันซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทราพบว่า ความคิดเห็นของรองผู้บริหารและครู จำแนกตามระดับการศึกษา ของผู้ตอบแบบสอบถาม มีความเห็นไม่แตกต่างกันซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพราะเหตุที่ว่ารองผู้บริหารและครูที่ตอบแบบสอบถามล้วนมีแต่ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ซึ่งมีความเข้าใจในเรื่องของภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นอย่างดี ถึงระดับการศึกษาจะแตกต่างกันแต่ก็คงมีความเห็นไม่แตกต่างกัน

๔. ตำแหน่งแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการเปรียบเทียบพบว่า ความคิดเห็นของรองผู้บริหารและครู จำแนกตาม ตำแหน่ง ของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า มีความเข้าใจในเรื่องของภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นอย่างดี ถึงระดับตำแหน่งจะแตกต่างกันแต่ก็คงมีความเห็นไม่แตกต่างกัน

๕. ประสบการณ์แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการเปรียบเทียบพบว่า ความคิดเห็นของรองผู้บริหารและครู จำแนกตาม ประสบการณ์ ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า มีความเห็นแตกต่างกันเพียง ๑ ด้าน คือ แต่เมื่อทดสอบรายคู่กับไม่พบความแตกต่างกันแต่อย่างใด จึงไม่ควรด่วนสรุปว่ารองผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์มากจะมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ บางครั้งประสบการณ์แตกต่างกันแต่ความคิดเห็นอาจไม่แตกต่างกันก็ได้

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ควรมีการจัดอบรมภาวะผู้นำตามหลักธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง
- ควรจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นำทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาในแต่ละจังหวัด

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ เกี่ยวกับการนำเอาหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารตามหลักธรรม
- ควรมีการส่งเสริมด้านการพัฒนาหลักธรรมสำหรับภาวะผู้นำโดยให้ผู้บริหารมาอยู่ร่วมกันแล้ววางแผนนำ

ความรู้ทางธรรมนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

๓. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- ควรมีการวิจัยศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในยุคปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔
- ควรศึกษาเรื่องประสิทธิภาพในการพัฒนาภาวะผู้นำต่างๆเพื่อจะได้ทราบระดับประสิทธิภาพในการพัฒนาภาวะผู้นำว่าอยู่ในระดับใด

เอกสารอ้างอิง

- นางสาวพิณัญบุหงา แสงศรีธรรมะกุล “ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ๔ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- พระครูนวกการสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนเสสสะเวชวิทยา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ, กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๓.